

omezení vlastnictví uložená základní listinou všem těm, kdož listinou tou k svěřenství povolání byli, nepominou však jich práva vlastnická k jmění svěřenskému. Jejich právo k jmění svěřenskému stane se volným a společným všem k svěřenství povolaným.

Tím stanou se všichni v okamžiku zrušení svěřenského svazku žijící, základní listinou k svěřenství povolání (tedy jak držitel tak čekatelé svěřenství) spoluvlastníky neděleného statku svěřenského.

Povstane zde společenství comunio incidenc (držitele a všech čekatelů).

Což přirozenějšího tudíž, že na takové společenství použijeme norem zákonných o společenství takovém jednajících. O něm jedná hlava XVI. o. z. nadepsaná: O společném vlastnictví a jiných věcných právech společných.

Dosud neřešili jsme otázku, jakým poměrem mají se státi čekatelé a držitel svěřenství spoluvlastníky jmění svěřenského. Než i pro tuto otázku najdeme odpověď v normách ob. zák. jednajících o společném vlastnictví.

V §u 841. o. z., který mluví o rozdělení společenství jest stanovena zásada, že věc má býti rozdělena tak, aby všichni podílníci byli spokojeni.

Rozdělení jmění svěřenského tak, aby byli všichni, držitel a čekatelé spokojeni, jest věci nemožnou. Spokojenosti všech nelze docílit. Proto bude jedině možným řešením takové, které dle nynějšího nazírání právního i sociálního jeví se býti nejspravedlivějším. Tedy držitel svěřenství by měl obdržeti největší podíl, první čekatel menší, další čekatel ještě menší a poslední čekatel nejmenší. Tomuto principu by dobře odpovídalo následující schema: každý čekatel svěřenství buďž označen pořadovým číslem, počínaje čekatelem nejvzdálenějšího nároku na svěřenství. Součet těchto pořadových čísel jest zároveň cifrou stejných dílů, na něž k účelu tohoto schematu statek svěřenský rozdělití jest. Čekatel nejvzdálenějšího nároku stane se spoluvlastníkem jednoho dílu svěřenského statku, následující čekatel 2 dílů, další čekatel 3 dílů atd., tak že každý dle nároku bližší čekatel dostane o jeden díl více než čekatel předcházející. Pořadové číslo čekatelovo jest zároveň cifrou dílů.

Námítka, že nynější držitel fideikomisu by obdržel málo, objeví se nicotnou, uvážíme-li, že jsou vedle primogenitur, majoráty a senioráty a že při majorátu nejbližším čekatelem jest ten, kdo jest v rodině zakladateli dle stupně nejbližší a při seniorátu ten, kdo jest nejstarší z rodiny, nehledíc k větvi. A tu by držitel majorátu neb seniorátu dostal největší díl fideikomisu do vlastnictví volného, jež by mohl zanechatí svým dětem a u primogenitury by opět prvorozený syn dostal vedle svého otce držitele druhý největší díl jmění svěřenského a ostatní jeho synové díly postupně menší, takže by celá rodina byla dokonale před ostatními čekateli odškodněna.

A řešiti jinak primogenitury, jinak majoráty a jinak senioráty není možné, neboť my musíme stejně hodnotiti vůli zakladatelovu ať již nařídila jakoukoli posloupnost a rovněž stejně odnítí vůli té závaznost, poněvadž se nesrovnává s nynějším právním řádem. S uznáním nutno konstatovati, že nynější osnova vůli zakladatele při všech formách svěřenství stejně hodnotí, kterýžto moment zřejmě dokumentuje snahu po spravedlnosti. Položme si nyní otázku, je-li možno, aby všichni žijící čekatelé participovali na jmění svěřenském? Je-li mož-

no při fideikomisech velmi starých, kde rodina se velmi rozvětvila a rozmnožila, aby všichni dostali podíl na jmění svěřenském? Je-li spravedливо, aby oni čekatelé velmi a velmi vzdálení, jichž nástupnictví ve svěřenství bylo naprosto nepravděpodobné, obdrželi podíl na jmění svěřenském. Jest nesporné, že ideálně nejspravedlivější by bylo, aby všichni čekatelé participovali na jmění svěřenském; ale to by bylo v mnohých případech neproveditelné. Z tohoto praktického zřetele jest nutno, aby zákonodárce určil řadu nejbližších čekatelů, kterým podíl na jmění svěřenském dostati se má. Čím bližší jest čekatel, tím větší jest pravděpodobnost, že ve svěřenské jmění nastoupí, čím vzdálenější, tím nepravděpodobnější jest jeho nárok. Pro otázku tu musí nám býti vodítkem následující úvaha. Nástupnictví ve svěřenství jest velmi podobné posloupnosti dědické a proto pro rozhodnutí otázky, kolik po sobě jdoucích nejbližších čekatelů mělo by participovati na rozdělení svěřenského jmění, použití lze obdobně předpisů dědického práva o nápadu při zákonném právu dědickém. Nynější občanské právo propůjčuje dědické právo čtyřem kolenům, avšak do 12. října 1914, kdy bylo vydáno cis. nařízení č. 276 ř. z. náleželo právo dědické šesti liniím. Bylo by tudíž nepřiměřenější, aby právo čekatelské, resp. řada čekatelů byla rovněž obmezena tímto způsobem a sice na šest čekatelů; obmeziti řadu čekatelů na čtyři by se nedoporučovalo, poněvadž zde jedná se o jednotlivé osoby po řadě k nástupnictví povolané, kdežto při zákonném právu dědickém se jedná o celé linie, tedy na příklad při první linii o děti zůstavitele a jich potomků. Při druhé linii o rodiče zůstavitele, sourozence zůstavitele a jich potomků atd. Kdyby se přiznalo právo na svěřenství šesti nejbližším čekatelům vedle držitele, byla by to dosti dlouhá řada a lze tvrditi, že souhrn jich práv čekatelských znamená jistě největší pravděpodobnost, že by jeden z nich ve fideikomis nastoupil a teprve další, sedmým počínaje, bylo by možno vyloučiti z dělení z toho důvodu, že právo sedmého čekatele a dalších bylo již právem velmi nejistým a realizace jeho velmi nepravděpodobna.

Dr. JOS. KAŇKA:

Zákon záborový v praxi.

(Pokračování.)

O rozsahu praxe pozemkového úřadu v oboru § 7. z. z. svědčí fakt, že do konce roku 1922 propustil ze záboru v Čechách, na Moravě a ve Slezsku úhrnem 7085 ha půdy, na Slovensku a Příkarpatské Rusi pak 13.352 ha.

Po rozumu resoluce senátu N. S. ze dne 10./2. 1921 vyžaduje si pozemkový úřad v případech § 7. z. z. dobrozdání příslušných obcí. Jest proto účelno předložití se žádostí i potvrzení příslušné obecní rady o tom, není-li proti zcizení se stanoviska veřejného námitek, je-li cena trhová místním poměrům přiměřená, má-li nabyvatel vlastní nemovitosti a jaké výměry, a pak, byl-li pozemek předmětem vnučeného pachtu dle § 63. příd. zák., a nebyl-li požadován dlouholetými pachtýři podle zákona z 27./5. 1919 č. 318 sb. z. a n. § 7. zajisté nelze prejudikovati nárokům dlouholetých pachtýřů z cit. zákona, avšak ukázalo se zjišťování to prospěšným z důvodu zachování domácího míru. Zjistiti pak přiměřenost

ceny jest nutno s ohledem na příslušnost obvodových úřadoven dle č. I. č. 1. vládního nařízení ze dne 23./6. 1921 č. 225 sb. z. a n. Proto také doporučuje se uvést do smlouvy vždy i výměru prodávaných nemovitostí. Dokladů soudů a jiných úřadů pozemkový úřad již ne-žádá.

V poslední době množí se případy, že strana žádá za udělení svolení dle § 7. z. z. a během řízení uplatní pak nárok na rozhodnutí, že nemovitost jest dle § 3a) z. z. vyloučena ze záboru. V takových případech pozemkový úřad provádí nejdříve řízení dle § 3a) z. z. a teprve pak, nejsou-li podmínky pro vyloučení dány, rozhodne podle § 7. z. z.

Svolení k zavazení uděluje pozemkový úřad pravidelně s tím, že stát jest oprávněn převzít zavazenou nemovitost bez ohledu na výši zavazení za náhradu, stanovenou zákonem, že svolením tím nebudou ohroženy nároky osob § 50. náhr. zákona, a že na ustanovení § 8. záb. zák. ničeho se nemění.

Hypoteční banka česká v Praze, udílejíc zápůjčky na majetek nezabraný, vyžaduje si potvrzení pozemkového úřadu. V té příčině byla s ní sjednána dohoda, že pozemkový úřad rozhodne jen o těch případech, kde ona sama zažádá o svolení na podkladě žádosti stranou ověřeně podepsané.

Jak bylo již shora uvedeno, nemá pozemkový úřad velkého pole působnosti při udělení svolení ke smlouvám pachtovním. § 50a) zákona z 13./7. 1922 č. 220 sb. z. a n. poskytuje mu však nyní značná práva tím, že může uložiti vlastníkům velkého majetku pozemkového, aby v první řadě zadávali půdu (zemědělské podniky) do pachtu osobám, jež jim označí pozemkový úřad z pachtýřů, jimž dostalo se z důvodu provádění pozemkové reformy výpovědi dle zákona náhradového. Ustanovení to provádí vl. nař. z 7./4. 1923 374 sb. z. a n.

Podle dohody pozem. úřadu se zemským soudem civilním v Praze č. j. Nc IX 3/20—2 z 1./9. 1920 za účelem urychleného vyřizování ve věcech svěrenských a substitučních, dotčených zákonem záborovým, možno podati žádost tomuto soudu s prvopisem nebo návrhem smlouvy a připojiti k ní i žádost k pozemkovému úřadu, resp. jeho obvodové úřadovně, s veškerými obvyklými doklady. Soud posoudí žádost se svého stanoviska. a druhou žádost se smlouvou, resp. jejími nástinem a doklady zašle pozemkovému úřadu, od něhož po provedeném řízení obdrží schválenou smlouvu zpět, sám ji pak klausuluje a straně doručí.

Žádosti v řízení dle § 7. a 18. z. z. podléhají, jako každé jiné podání k úřadu správnímu, kolku 2 K z archu.

K žádostem za svolení dle § 7. z. z. připojiti jest zpravidla nástin smlouvy. Jen v drobných běžných případech možno předložiti již prvopis smlouvy; doporučuje se vždy ujednatí smlouvu výslovně s výhradou udělení svolení pozemkovým úřadem, resp. místně příslušnou obvodovou úřadovnou.

IV. První instancí ve věcech pozemkové reformy jsou zpravidla obvodové úřadovny Státního pozemkového úřadu (pro Čechy: v Praze, Českých Budějovicích, Mladé Boleslavi, Hradci Králové a Plzni, pro Moravu a Slezsko v Brně a Olomouci, pro Slovensko v Trenčíně a Zvoleni a pro Podkarpatskou Rus v Užhorodě). Jejich působnost jest určena vládním nařízením ze dne 23./6. 1921 č. 225 sb. z. a n. Z rozhodnutí těchto úřadoven jest přípustna stížnost podle zásad zákona ze dne 12./5. 1896 č. 101 ř. z. v době 14 dnů po do-

ručení k pozemkovému úřadu, který rozhoduje s platností konečnou. (§ 8. zák. z 11./6. 19 č. 330 sb. z. a n.) Proti rozhodnutí pozemkového úřadu dalších řádných opravných prostředků již není. Ochrany subjektivních práv nutno se dovolávati jen stížností k nejvyššímu správnímu soudu, pokud výslovně záležitost nespadá do kompetence soudů.

Jest upozorniti na to, že 60denní lhůta ku podání stížnosti k nejvyššímu správnímu soudu nestaví se podáním rozkladu, jenž není opravným prostředkem, a že zamítavé vyřízení rozkladu, pokud jeho odmítnutím první rozhodnutí bylo ve své účinnosti ponecháno, nemůže založiti novou lhůtu ku podání stížnosti. (7./2. 22 č. 13856.)

V. Důležitým právem vlastníka zabraného majetku jest uplatnění nároku dle § 11. záb. z. na propuštění půdy ze záboru o výměře dle § 2. z. z. Vlastník má tu nárok na 250 ha půdy a v ní na 150 ha půdy zemědělské. Slovy »pokud možno dle jeho volby« nelze rozuměti volbu mezi 150 ha půdy zemědělské se strany jedné a 250 ha půdy vůbec se strany druhé, nýbrž jen volbu určitých pozemků co do jejich místní polohy. (18./4. 21 č. 4438.)

Dlužno výslovně upozorniti na to, že zábor postihuje celý velký majetek pozemkový i s půdou, na niž má osoba oprávněná nárok dle § 11. z. z. Vyřešením § 11. zábor půdy ohledně půdy oprávněnému přiznané pomíjí. (4./10. 22 č. 13782.)

§ 11. řeší se pravidelně až při převzetí nemovitosti za účelem definitivního provedení pozemkové reformy. Avšak mezi majetkem zabraným jest celá řada statků, které ne příliš značnou výměrou převyšují minimální hranice záboru, stanovené § 2. z. z. Nebylo by ani účelno se stanoviska národohospodářského, ani se stanoviska ekonomické administrativy úřadu, aby byly v záboru ponechávány statky takové, kde pro nevalně značnou výměru nelze pomýšletí na rozumné provedení reformy pozemkové. Odporučuje se v takových případech uplatniti nárok dle § 11. z. z. ihned. K tomu třeba předložiti úředně stvrzený pozemnostní arch, sestavený součty jednotlivých druhů kultur o veškerém majetku pozemkovém, straně patřícím, a — pokud nebyl vyřešen ještě § 3a) z. z., předložiti i příslušné doklady. Pozemkový úřad zjišťí směrodatné okolnosti, zejména i zda a jakým způsobem vyřešena byla akce o přidělu půdy stavební i rozptýlené, a — jsou-li předpoklady dány — za souhlasu svého správního výboru rozhodne o propuštění.

§ 5. zákona z 13./7. 1922 č. 220 sb. z. a n. vyřešil otázku propuštění půdy ze záboru dle § 11. mezi spoluvlastníky takto:

a) uplatní-li nárok jen někteří ze spoluvlastníků, resp. osob jiných, uvedených v § 2. a 4. z. z., má se za to, že ostatní souhlasí s návrhy včas podanými;

b) předloží-li tyto osoby různé návrhy, rozhodne pozemkový úřad dle volného uvážení jako o návrhu alternativním.

VI. Není sporu o tom, že zábor vrhá stinný reflex na otázku jistoty hypotéckárního úvěru. Jest to zejména § 16. z. z., jímž byla prolomena zásada důvěry v knihy veřejné, neboť — i když zábor není v knihách poznamenán, nemůže se nikdo dovolávati toho, že beze své viny nevěděl o záboru onoho majetku. Otázka záboru pak bývá zajisté leckdy sporná. Částečnou úlevu možno spatřiti v opatření pozemkového úřadu, že v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jest ve velké většině

zábor knihovně již poznamenán. Za to na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, kde pozemkové knihy jsou dosud ve stavu velmi špatném, čeká pozemkový úřad značná ještě práce. Znehodnocení hypotéky nastává také ustanovením § 8. z. z., dle něhož lze na majetek státem zabraný vésti exekuci jen vnučenou správou, tedy ani zřízením vnučeného práva zástavního, ani vnučenou dražbou. Neméně závažná jsou ustanovení § 50. zákona náhradového, jímž při soudním rozvrhu cen přejímacích ruší se nabyté pořadí hypotéky, pokud se nejedná o věřitele privilegované dle § 70. náhr. zák., jako hypoteční banky, regulativní spořitelny, sirotčí pokladny, pojišťovny a pod., ve prospěch uhražovacího kapitálu pro nároky ze smluv služebních a zaopatřovacích, s pensemi a dary z milosti.

Těmto obtížím může pozemkový úřad částečně odpomoci tím, že zbaví záborového nexu statky, jichž výměra pohybuje se kolem kritické výměry § 2. z. z., a jež nejvíce působí pocit právní nejistoty, jakož i včas a účelně vyřeší vyloučení objektů ze záboru dle § 3a) z. z. To-li se vyřeší, pak značná část stesků se tím odstraní, neboť úvěr poskytuje se jistě na určité závody nebo komplexy, při nichž výměra jediné parcely nerozhoduje, jednak charakter půdy zabrané ve velké většině jest zájemníkům i jejich právním nástupcům dosti dobře znám. Úplné odstranění stesků mohlo by ovšem jíti jen přes §§ 8. a 16. z. z.

VII. Důsledkem záboru jest dle § 5. z. z. právo zabrané nemovitosti přejímati a přidělovati. Toto právo státu jest založeno již zábořem, a týmž okamžikem založena jest i povinnost majitele zabraného statku statek ten státu přenechati, a může stát od tohoto okamžiku kdykoliv použití svého práva na převzetí statku a naléhati na majitele, aby splnil svou povinnost, právu tomu odpovídající. Záleží proto od státu, jehož právo v tomto směru zákonem omezeno není, kdy a který ze zabraných statků převezme; majiteli pak ohledně určení doby tohoto úkonu ingerence nenáleží, a nemůže zejména žádati od státu, resp. pozemkového úřadu, aby odůvodňoval, proč právě jeho velkostatek, nebo určitou jeho část, a v dané době přebírá. (1./6. 22 č. 6960.)

Převzetí zabraného majetku státem řídí se předpisy zákona náhradového z 8. dubna 1920 č. 329 sb. z. a n. a novely k němu ze dne 13. července 1922 č. 220 sb. z. a n.

K návrhu pozemkového úřadu poznamená soud zamýšlené převzetí dle § 2. a doručí vlastníku nemovitostí oznámení s vyzváním, aby se u téhož soudu do 30 dnů ode dne doručení písemně vyjádřil, uplatňuje-li u nemovitostí ku převzetí určených své právo dle § 11. z. z., jinak že se bude míti za to, že souhlasí se zamýšleným převzetím. Na základě tohoto vyjádření, jež soud doručí pozemkovému úřadu, provede tento úřad řízení dle § 11. z. z., a určí nemovitosti, jež se převezmou. Před skutečným převzetím dá pozemkový úřad osobám na majetku přejímaném hospodařícím aspoň šestiměsíční výpověď. (§ 12.) Dle § 18. a 20. jest proti výpovědi přípustna do 14 dnů stížnost k nadřízenému soudu, a to jen z důvodu, že nebylo šetřeno ustanovení zákona náhradového části I/c (o výpovědi). Soud rozhodne v řízení nesporném. To jest tedy právní prostředek proti opatření příslušného soudu.

Má-li však strana za to, že výpověď doručená soudem nedbá jiných předpisů, než právě zde uvedených, pak směřuje její stížnost proti oné části výpovědi, která jest druhou její složkou, totiž proti usnesení pozemko-

vého úřadu, tedy výroku úřadu správního, jenž jest podroben kognici nejvyššího správního soudu. Třeba ještě upozorniti, že — uplatnila-li strana před danou výpovědí u některých nemovitostí nárok dle § 3/a nebo 11. z. z., pak nemůže pozemkový úřad ohledně těchto nemovitostí dáti výpovědi, dokud o těchto nárocích nerozhodl. (22./12. 1922 č. 19610/22.)

K návrhu pozemkového úřadu provede knihovni soud vklad práva vlastnického pro stát republiky Československé a vymaže zároveň všechny knihovni dluhy a závady, pokud pozemkový úřad neučiní jiného opatření. (§ 26.) Pozemkový úřad provede na podkladě vládního nařízení ze dne 21. ledna 1921 č. 53 sb. z. a n. taxaci převzatého majetku dle předpisů § 41. a násl., a vyrozumí o určené náhradě vlastníka i věřitele prostřednictvím soudu, jenž má rozvrhnouti cenu přejímací. Proti určení náhrady přísluší stranám právo stížnosti do 30 dnů ode dne doručení, a to u zemských soudů v Praze, Brně a sedřích v Bratislavě a Užhorodě. Rozhoduje se v řízení nesporném s tím, že i proti potvrzujícímu rozhodnutí druhé instance jest přípustna stížnost k nejvyššímu soudu (§ 46.) Prozkoumání výroku pozemkového úřadu o přejímací ceně jest v celém rozsahu, jak co do merita, tak i co do stránky formelní přeneseno, počínajíc dnem doručení, na příslušný soud. Stížnost k nejvyššímu správnímu soudu jest vyloučena. (21/9 21 č. 11596.)

Podle § 44. může také cena přejímací býti sjednána dohodou.

Přejímací cenu rozvrhne soud v řízení nesporném dle zásad o rozvrhu nejvyššího podání za nemovitosti v dražbě prodané.

Nejpozději dva měsíce před skutečným převzetím majetku musí pozemkový úřad uplatniti právo na převzetí poměrné části živého a mrtvého inventáře.

Přejímací cena platí se pak dle předpisu § 59. buď hotově, nebo zápisem do knihy náhradové. Podrobná ustanovení o náhradových knihách a náhradových bankách jsou obsažena ve vládních nařízeních ze 7. prosince 1922 č. 360 a 361 sb. z. a n.

Rozsah osvobození od poplatků státních, dávek veřejných svazů a kolků stanoví §§ 82. a 83. zák. náhr.

(Dokončení.)

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu ve věcech finančních.

Poplatky dědické: I. Odkazovnice, byť jí příslušelo užívací právo celé pozůstalosti, není legitimována, aby brala v odpor poplatky, týkající se odkazů pro jiné osoby. — II. Změna hodnoty cenných papírů po smrti zůstavitelově jest nerozhodná. (§ 49. popl. zák., § 8. čís. nař. ze dne 15. září 1915 č. 278 ř. z.)

(Nález ze dne 27. června 1921 č. 8280.)

Poplatek ze společenské smlouvy: Ujednání ve společenské smlouvě, že podíl ze zisku vypadajícího na některého společníka, pokud bude přesahovati určitou částku, má se až do jistého maxima použití k utvoření jeho společenského vkladu, není poplatnou úmlouvou o vzneseném vkladu. (Nález ze dne 14. září 1921 č. 7943.)

Poplatky pozůstalostní: Nárok vdovy na služné zaopatření podle § 796. o. z. o. není dluhem pozůstalostním. (Nález ze dne 6. října 1921 č. 11724.)

Poplatky dědické: I. I pravoplatný poplatek může býti pro nesprávnou výměru opraven ve lhůtě promlčecí. — II. Pohledávka vdovy zůstavitelovy z věna a ze zápůčků do obchodu manželova může býti prokázána jen notářským aktem.